

2017 ŞEHİRCİLİK ŞÛRASI KARARLARININ POSTMODERNİZM ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tuna BATUHAN¹

ÖZET

Bu çalışmada 2017 Şehircilik Şûrası'nın şehirlere bakış açıları, sorun tanımları ve ortaya koydukları çözüm önerileri postmodernizm ilkeleri kapsamında analiz edilmiştir. Her bir komisyon raporu incelendiğinde şehircilik konusunda karşılaşılan sorunların teorik bağlamda modern planlama yaklaşımının bir yansıması olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Modern planlamanın temel unsurları olan tekdüze ve benzer şehirler, merkezi planlama anlayışı, tek rasyonellik ve tek kamu yararı anlayışı, sınırlı ve dolaylı katılım gibi unsurlar şehir hayatında karşılığını kaybetmektedir. Şûra komisyon raporlarında ön plana çıkan öneriler ve tavsiye kararlarında ise postmodern bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Komisyon raporlarının önerileri postmodern planlamanın ilkeleri olan planlama sürecine her aşamada tabandan tavana doğrudan katılım, rasyonelliğin ve kamu yararının çeşitliliği, planlamanın interaktif ve çok taraflı bir süreç olarak görülmesi gibi unsurları barındırmaktadır. Şûra'nın amaçladığı şekliyle şehirlerde yaşam kalitesinin artması için değişim ve dönüşümün sürekliliğinin sağlanması, değişiklik önerilerinin resmi belgelerle sınırlı kalmayıp pratikte şehir hayatına da yansıması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: 2017 Şehircilik Şûrası, Modernizm, Postmodernizm, Şehir Planlama

EVALUATION of 2017 URBANISM COUNCIL DECISIONS WITHIN the FRAMEWORK of POSTMODERNISM

ABSTRACT

In this study, the perspectives, problem definitions and solution proposals of the 2017 Urbanism Council on cities were analyzed within the scope of postmodernism principles. When each commission report is examined,

¹ Tuna BATUHAN, Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, tuna.batuhan@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7662-3405.

it is understood that the problems encountered in urbanism are seen as a reflection of the modern planning approach in theoretical context. Elements such as monotonous and similar cities, central planning approach, single rationality and single public benefit understanding, and limited and indirect participation, which are the basic elements of modern planning, lose their value in city life. It is seen that a postmodern approach is adopted in the proposals and recommendations that come to the fore in the council commission reports. The recommendations of the commission reports include elements such as direct participation in the planning process from the bottom to the top at every stage, the diversity of rationality and public interest, and seeing planning as an interactive and multilateral process, which are the principles of postmodern planning. As the Council aims, it can be said that in order to increase the quality of life in cities, the continuity of change and transformation should be ensured, and the suggestions for change should not be limited to official documents but should also be reflected in city life in practice.

Keywords: 2017 Urbanism Council, Modernism, Postmodernism, Urban Planning

1. GİRİŞ

Farklı paydaşların bir araya gelerek fikirlerini tartıştığı şehircilik şûraları, kentsel sorunları tespit edip bu sorunlara ortak akılla çözüm önerileri getirmeyi amaçlayan önemli bir forum niteliğindedir. Şehircilik alanında da mevcut durumu analiz ederek gelecekle ilgili öngörü ve planlar hazırlamak amacıyla şûralar toplanmaktadır. Bu kapsamda ilk Şehircilik Şûrası 2009’da, ikincisi ise 2017’de toplanmıştır. 2009 yılında toplanan Kentleşme Şûrası’nın sonuçları dikkate alınarak Türkiye’nin 2023 şehircilik vizyonu ortaya koyulmuştur. Şûra sekiz yıl sonra 2017’de ikinci kez “Şehircilik Şûrası” ismiyle toplanmıştır. 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 27’nci maddesine dayanarak toplanan Şûra, şehircilikle ilgili güncel konuları tartışmıştır. Bu çalışmada ilk olarak modernizm ve postmodernizmin şehir planlama alanına etkileri tarihsel ve teorik çerçevede değerlendirilecektir. Sonrasında 2009 Kentleşme Şûrası ve 2017 Şehircilik Şûrası’nın şehirlere bakış açıları, sorun tanımları ve ortaya koydukları çözüm önerileri incelenecektir. Son olarak 2017 Şehircilik Şûrası kararları teorik çerçevede değerlendirilerek postmodern planlama yaklaşımlarıyla ilişkilendirilerek analiz edilecektir. Bu çalışmada postmodern yaklaşım esas alınarak yapılacak tartışmalar aynı zamanda modern yaklaşımın eleştirisini ifade etmektedir.

2. MODERNİZM ve POSTMODERNİZM

Erken modernite olarak adlandırılan ve kapitalizmin kent hayatında ortaya çıkardığı çelişkilere ve sefaletle tepki niteliği taşıyan

dönemde ortaya çıkan modernist çabaların (Bahçe Kent, Radiant Kent, Broadacre Kent gibi) temelinde kapitalist kent hayatının ortaya çıkardığı sorunları ‘devletin dışından gelen çözüm önerileri’ ve ‘mekân aracılığıyla aşma çabası’ yatmaktadır (Şengül, 2012: 62-63). Aklın rolünün ve gücünün hakim olduğu modernine anlayışı (Sarıbay, 1996) rasyonel-kapsamlı yaklaşımla mekânın toplumsal amaçlarla biçimlendirileceğini ve bu biçimlendirmenin planlama sayesinde denetim altına alınması gerektiğini savunur. Bu yaklaşımla planlanan kentlerde ekonomik refahı artıracak şekilde mekânsal dokunun “rasyonelliği” sağlanmakta; kitlesel üretim ve tüketimin hayat bulduğu sıkıcı, tekdüze ve sıradan kentler ortaya çıkmaktadır (Tekeli, 2009).

Modernist çabaların şehir planlama alanında yansıması ise kapsamlı planlama anlayışıdır. Düzenli ve sağlıklı kentleşmenin aracı olarak görülen ve kurumsal olarak benimsenmiş “resmi” anlayışı temsil eden kapsamlı planlama yaklaşımı, kamu yararını öncüleyerek şehirlerin geleceğinin uzun vadede geniş kapsamlı bir planlama anlayışıyla şekillendirilmesini amaçlamaktadır (Şengül, 2012: 64-65). Bu yaklaşımda kamu yararını temsil eden ve koruyan kişi olan plancı, aynı zamanda koordinasyon görevini de üstlenmekte; planlama sürecinde sorun tespitlerini ve çözüm önerilerini birbirini takip eden teknik süreçlerde yaptığı değerlendirmelerle ortaya koymakta; ve sonuçta en doğru alternatifi bilimsel bir yöntemle belirlemektedir (Şengül, 2012: 66). Bilimsel ve teknik yöntemler kullanılarak rasyonelleştirilen, “Yukarıdan aşağıya, teknik bir süreç” olarak değerlendirilen planlama, aynı zamanda bürokratikleşmekte ve siyasetten ayrı bir alan olarak algılanmaktadır. Mevcut sosyomekansal yapıları dikkate almadan tavandan tabana “toplumsal ve mekânsal tasarım” unsurlarını toplumun tamamına dayatmayı esas alan bu modernist çabalar, “mekân fetişizmi” içerdiği ve “toplumsal ilişkileri sorgulamadan mekânsal yapıları değiştirmenin yetersiz kalacağı” yönünde eleştirilmiştir (Şengül, 2012: 63).

Kent yaşamını kutsayan modernizm, kenti idealler doğrultusunda ve ihtiyaçları karşılamak için biçimlendirilebilecek bir mekân olarak görür (Işık,1993). Bu kapsamda Işık (1993) modernizmi bir kent ütopyası olarak tanımlar. Modernizm toplum hayatının rasyonel biçimde planlanmasını ve üretimde standartlaşmayı ifade etmektedir (Harvey, 1997). Geleneksel olandan kurtularak farklılaşmayı amaçlayan modern anlayışı tanımlayan temel kavramlar sanayileşme, kentlilik, uzmanlaşma, bilimsel bilgiye güven, yenilik, teknoloji ve ussallık olarak sıralanabilir (Kızılcılık, 1994; Aslan ve Yılmaz 2001).

20. yüzyılın son çeyreği ortaya çıkan yapısal değişimler kent hayatını da etkilemiş; sanayideki üretim biçiminin değişmesi, liberal düşüncenin hâkim olması, kentte yerelliğin ön plana çıkması gibi unsurlar modern olarak tanımlanan kent yaşamının ve mevcut planlama yaklaşımının (modern) sorgulanmasına yol açmıştır. Özellikle 1980 sonrasında ortaya çıkan gelişmeler, şehirlerin planlanması sürecini ve kurumsal yapıyı birçok yönüyle tartışmaya açmıştır. Bu eleştirilerin özünde kapsamlı planlama anlayışı ve diğer kapsamlı planlama yaklaşımlarının “yukarıdan aşağıya ve tekleştirici niteliği” yer almaktadır (Şengül, 2012: 61). Bu değişim süreci sonunda kapsamlı planlama anlayışından uzaklaşarak, yerine “eğilimleri değiştirmektense, düzenlemeye çalışan” yeni bir anlayış benimsenmeye başlanmıştır (Şengül, 2012: 61).

Düşüncelerin yalın ve sade olması yerine, zenginliği benimseyen postmodern düşünce “tek tip kentleşme” anlayışına karşı çıkarak kentlerde çoğulcu yapının varlığına imkân vermektedir (Karakurt, 2006). Modernizmin krizi (Harvey, 1997) olarak tanımlanan postmodernizm için anlam berraklığından çok anlam zenginliği önemlidir (Karakurt, 2006). Kimi yazarlara göre ise postmodernizm modernizmin sorgulanışını, moderniteden kopuşu ve modernizmin reddini ifade etmektedir (Lyotard, 1990; Bauman, 2003).

1980 sonrasında liberal anlayışın hâkimiyetinin artması da modern planlama anlayışının eleştirilmesine yol açmıştır (Şengül, 2012: 76-79). Liberal anlayış, devletin öncülüğünde tek olan bir kamu yararının korunması üzerine kurulu olan uzun vadeli ve geniş kapsamlı planlama anlayışını piyasa koşullarına uygun olmadığı, tembelliğe ve durağanlığa yol açtığı gerekçesiyle eleştirmeye başlamıştır. Piyasa ekonomisinin devlet müdahalesinden üstün olduğunu savunan bu görüş, devlet merkezli tek bir kamu yararı anlayışının bireysel özgürlükleri ve girişimciliği kısıtlayarak toplumsal zenginlikleri “tek boyutlu ve uzun vadeli bir tasarım” içerisinde hapsedtiğini; böylece her aşamada etkin bir katılımın sağlanmadığını; ve sonuçta tepeden inme baskıcı bir toplumsal yapı oluşturduğunu ifade etmektedir (Şengül, 2012: 76- 79).

Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan modern planlama anlayışının yansımaları olan tekdüze ve benzer şehirler, merkezi planlama anlayışı, tek rasyonellik ve tek kamu yararı anlayışı, sınırlı ve dolaylı katılım gibi unsurlar (Leontidou (1993), Lyotard (1990) ve Sandercock (1998)), hızla değişen ve dönüşen şehirleri planlamada ve geleceklerini yönlendirmede yetersiz kalmaya başlamışlardır. Postmodern yaklaşım Sanayi Devriminin ürünü olan bu kentlerin temel unsurları olan akılcılık,

bilimsellik ve bilimsel yönetim anlayışlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Tekeli, 1992). Mekânın toplumun hedefleriyle bağlantılı olmadığını vurgulayan postmodern yaklaşım, özerk mekânların estetik ilkelerle biçimlendiğini vurgulamaktadır. Postmodern yaklaşım değişen toplum yapısının ihtiyaç ve beklentilerine karşılık veremeyen, çoğulcu ve politik süreçleri kapsamayan ve içi boşaltılmış “planlama” kavramı yerine daha bütüncül görülen “kentsel tasarım” kavramını önermektedir.

1900lerin sonlarına doğru dünyada yaşanan birçok gelişme toplumları etkilemiş, bu değişim süreci planlamada postmodern anlayışı ortaya çıkarmıştır. Modern planlamanın tersine çoğulcu bir süreci ifade eden postmodern planlama anlayışı planlama sürecine her aşamada tabandan tavana doğrudan katılımı gerekli gören, rasyonelliğin ve kamu yararının çeşitliliğini savunan interaktif bir süreç olarak tanımlanabilir (Leontidou (1993), Lyotard (1990) ve Sandercock (1998)). Postmodernist yaklaşım kenti ekonomik çıkarların ve rasyonelitenin aracı olarak görmemektedir (Tekeli, 2009). Postmodernite her bireyin bilinçli bir şekilde kendi kimliğini inşa etmesini teşvik ederek genellemeleri ve sınıfsal ayrışmaları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır (Sarıbay, 1996).

Devlet merkezli bir yaklaşımının kenti anlamakta ve planlamakta yetersiz kalacağından hareket eden postmodernite, moderniteyi eleştirmektedir. Modernite eleştirisi ile vurgulanan husus, devlet merkezli bir yaklaşım yerine sivil toplum odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi; planlamanın toplumun tüm kesimlerini dışlamadan kapsayan ve herkesin sürece aktif katılımını teşvik eden bir süreç olarak görülmesidir (Şengül, 2012: 89). Tekdüze bir toplum yapısı inşa ederek “farklılıkları aynılaştırıp hiçleştiren” modernite, planlama kararlarından etkilenen farklı kesimlerin yerine kendisini koyarak karar almaktadır. Heterojen yapıda olan toplumu dikkate almayan, antidemokratik ve tek boyutlu bir planlama yaklaşımını esas alan bu anlayışın, tek tip bir kent mekanı ve sadeleştirilmiş-homojenleştirilmiş bir toplumsal yapı üreteceği kaygısı dile getirilmiştir (Şengül, 2012: 79-82). Postmodern anlayışla inşa edilen kentler ise dönemin şartlarına uygun şekilde sürekli kendini yenileyen, değişen ve dönüşen bir kimlik kazanmaktadır (Tekeli, 2009).

Modern planlama anlayışının günümüz kentlerinin sorunlarına çözüm üretemeyeceğini öne süren postmodern anlayış moderniteden farklılaşan unsurlar ortaya koymaktadır. Postmodern anlayışın özünde tabandan tavana doğru bir örgütlenme, iletişimsel rasyonellik, her aşamada katılım ve katılımın sonucunda sağlanan düzenli bilgi akışı yer almaktadır. Modernite eleştirisi olarak adlandırılan bu yeni anlayış, devlet merkezli bir planlama anlayışının yerine sivil toplumu koymakta;

“toplumdaki farklı çıkarları hesaba katan, farklı çıkarları ve kimlikleri dinleyen ve onlar adına konuşmayan, ancak farklı kimliklerin ve çıkarların kendisini ifade ve müzakere etmesine olanak sağlayan bir çerçeve” sunmaktadır (Şengül, 2012: 84). Başka bir ifadeyle postmodernite çelişki, farklılık ve karşıtlıkların bir arada olduğu, teşvik edildiği ve onaylandığı bir anlayış ortaya koyarak elitist bakış açılarının hâkimiyetini sorgulamaktadır (Sarıbay, 1996).

Bu kapsamda postmodern anlayışın plancıya biçtiği rol de farklılaşmaktadır. Nesnel gerçekliğin bilgisini sorgulayan postmodernizm ile uzmanın (plancı) öncü ve yol gösterici rolüne de gerek duyulmamakta, uzman bilginin yerini süreçten doğrudan etkilenen kitlelerin tecrübesi ve kararı almaktadır. Bu yaklaşımın planlama disiplindeki karşılığı plancının başkalarının adına “uzman” sıfatıyla karar vermesinin son bulması ve rolünün kısıtlanması olmuştur (Tekeli, 2009). Başka bir ifadeyle postmodern anlayışta karar sahibine (kullanıcılar ya da kentte yaşayanlar) bırakılırken, plancının karar verme sürecindeki belirleyiciliği sınırlanmaktadır. Postmodern anlayışta plancı uzman ve seçkin kişi olmaktan ziyade müzakere ve iletişim kanallarını açık tutarak farklı toplum kesimlerinin planlama sürecine katılımına imkân sağlayan moderatör plancı rolündedir.

“20. Yüzyılın son çeyreğinde kentlerde meydana gelen büyük değişikliklerin özetsel tasviri” olarak tanımlanan postmodern kentleşme süreci, değişimle birlikte şehircilik biçimlerinin sürekliliğini ve şehircilik anlayışında devamlılığı da içermektedir (Soja, 1995: 125). Soja (1995), Los Angeles kenti örneğini incelediği çalışmasında, postmodern kentleşmenin 6 unsurunu sıralamaktadır.

- Soja’ya göre ilk olarak postmodern kentleşme öncelikle kent ekonomisinde ortaya çıkan dönüşümü ifade etmektedir. Fordist anlayıştan post-fordist üretim anlayışına geçişi ifade eden bu dönüşüm sonucunda esnek üretim, esnek birikim, sanayisizleşme ve yeniden sanayileşme gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır.
- Postmodern kentleşmenin ikinci unsuru ise, küresel kentlerin gelişmesi ve dünya kentleri sisteminin yeniden düzenlenmesi sonucunda “yerelin küreselleşmesi ve küreselin yerelleşmesi” olarak ifade edilen uluslararasılaşma sürecidir.
- Üçüncü unsur, yenilikçilik telaşı olarak adlandırılan süreçte modern kent formunun farklılaşması ile “şehrin içinin dışına, dışının içine dönmesi” sonucunda banliyönün kentleşmesidir.

- Dördüncü unsur bahsedilen bu desantralizasyon ve yeniden merkezileşmenin bir yansıması olarak postmodern kentin adaletsizliğin, ayrımın, sosyal parçalanmanın ve kutuplaşmanın merkezi haline gelmesi; kent hayatında sosyal, ekonomik ve kültürel eşitsizliklerin daha da derinleşmesidir.
- Beşinci unsur ise sürekli değişen ve dönüşen kent yapısının artık yönetilemez hale gelmesi sonucunda kentlerin şiddet, suç ve yasadışılıkla ilişkilendirilmeye başlanması; sonuçta mekânın korunması, güvenliğin ve gözetimin sağlanmasının ön planda olduğu “hapishane şehir” hayatının yaygınlaşmış olmasıdır.
- Altıncı ve son unsur ise tüm bu radikal değişim süreçlerinin sonucunda kent hayatının yeni bir boyut kazanması; kültürel ve ideolojik anlamda kentin yeniden tanımlanması ve davranışların yeniden yapılandırılması gereğinin ortaya çıkmış olmasıdır.

Harvey’e (1997) göre ise postmodernizmle birlikte insanoğlu bütüncül düşünen ve aklıyla hareket eden bir özne durumundan çıkmış; her türlü dış etmenden kolayca etkilenen, parçalanmış, tutarsız ve sürekli bir değişim içinde olan bir kimliğe bürünmüştür. Harvey’e (1997) göre “zaman-mekân sıkışması” sonucunda kent hayatı daha hızlı ve karmaşık hale gelmekte; sosyal ve kültürel süreçler parçalanmakta; çoğulculuk, farklılık, çeşitlilik gibi kavramlar değişen kent hayatını tanımlayan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Harvey, 1997: 227-341). Harvey’e (1997) göre modern kentin temel unsurları olan heterojen ve yoğun nüfus yapısı, postmodern kentleşme ile yerini homojen ve daha az yoğun nüfus yapısına bırakmış; kent hayatının anonim yapısı sosyal ve kültürel hayatta farklı yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasına ve yeni bir kentsel kimlik oluşumuna neden olmuştur.

3. TARİHSEL SÜREÇTE ŞÛRALAR

3.1. 2009 Kentleşme Şûrası

İlki 2009 yılında düzenlenen Kentleşme Şûrası komisyon çalışmalarında; üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, meslek örgütleri, özel sektör ve Sivil Toplum Örgütü temsilcilerinin katılımlarıyla gerçekleşen çalışmalar sonucunda tespit edilen 437 sorun alanında, 700 strateji ve 1200 eylem önerisi geliştirilmiştir (KENTGES, 2010). Mayıs 2008’de çalışmaları başlatılan ve 4–7 Mayıs 2009’da toplanan Genel Kurul ile sonuçlanan Kentleşme

Şûrası, 10 alt komisyonda çalışmalarını yürütmüştür. Kentleşme Şûrası sonuçları esas alınarak; 151 kurum ve kuruluştan 500 uzmanın katılımıyla hazırlanan “KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010–2023)” 2010 yılında Yüksek Planlama Kurulu tarafından kabul edilmiş ve ülkemizin 2023 şehirleşme vizyonu da ortaya koyulmuştur (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017a).

2009 Kentleşme Şûrasının amacı ülkenin mevcut kentleşme sürecinde karşılaşılan sorunları tespit edip çözüm önerileri getirmek olmuştur. Şûranın tespit ettiği en önemli sorun başlıkları şu şekilde sıralanabilir; dağınık ve çok parçalı kurumsal yapı ve birçok alt başlıkta mevzuat eksiklikleri, kent planlama ve altyapı planlama hizmetleri arasındaki eşgüdüm eksikliği, kaçak yapılaşma ve konut politikasındaki eksiklikler. Şûra, kentleşme alanında karşılaşılan sorunlara, ortaya konulan yeni planlama yaklaşımının hayata geçirilmesi ile çözüm bulunmasını amaçlamaktadır. Yeni planlama yaklaşımı, “katılımcı, müzakereci, dinamik ve disiplinler arası gerçekleştirilen ve planı yalnızca fiziksel müdahaleye odaklanan nihai bir belge olarak değil, doğal ve kültürel değerlerin korunması ile sosyo-ekonomik gelişme için araçları ortaya koyan, birleştirici ve devamlılığı olan, stratejik amaç ve hedefleri içeren, izleme ve değerlendirme sistemi olan ve geri beslemeyi öngören, esnek bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009c).

Şûrada ortaya konulan diğer çözüm önerileri ana başlıklar halinde aşağıdaki gibi listelenebilir (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009c):

- Çerçeve bir kanunla kurumsal yapıdaki dağınıklığın önlenmesi
- Yerel yönetimler için bağlayıcı nitelikte olması öngörülen Kentsel Ulaşım Stratejisi çerçevesinin oluşturulması
- Bütünleşik konut politikası ile dar ve orta gelirlilerin konut edilmesinin sağlanması, kiralık sosyal konutların teşviki
- Sürdürülebilir kentsel dönüşüm politikaları ile kentsel dönüşümün sadece ekonomik boyutu ile değil, sosyal ve fiziksel boyutlarıyla da ele alınması
- Uzmanlaşmış bir imar yargı sisteminin oluşturulması ile kaçak yapılaşmanın önlenmesi
- Yapı müteahhitleri için mesleki yeterlilik ve belgelendirme sistemine geçilmesi

- Doğal ve kültürel varlıkların korunması kapsamında mevzuattaki eksiklikleri ve uyumsuzlukları giderecek bir temel Koruma Kanununun hayata geçirilmesi
- Yetkin ve yeterli uzman kadroların artırılması
- Kentlerin özgün kimlikleri korunarak, her kentin özgü unsurlarını ön plana çıkaracak tasarım rehberlerinin hazırlanması
- İklim değişikliğine duyarlı politikaların benimsenmesi
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi
- Yerelde katılımcı yaklaşım ve mekanizmalarının geliştirilmesi
- Katılım, saydamlık ve hesap verebilirliğin artırılması
- Yerel kalkınmada istihdam odaklı bir anlayışın benimsenmesi ve bu sayede kentlerdeki yoksulluğun ve göçün önlenmesi
- Bölgesel kalkınma politikaları ile bölgeler arası gelişmişlik farkının azaltılması.

3.2. 2017 Şehircilik Şûrası

2011 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulmasıyla şehircilik vizyonunda kurumsal anlamda bir değişim ortaya çıkmış; yeni kurulan bakanlığa yerleşme, yapılaşma ve arazi kullanımına ilişkin temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve uygulanmasını sağlamak görevleri verilmiştir (644 Nolu KHK). 29/6/2011 tarihli ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 27'nci maddesi, bakanlığın sürekli kurul ve şûraları arasında Çevre ve Şehircilik Şûrasına da yer vermektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017a; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017b). Şûranın çalışma usul ve esaslarını düzenleyen 20/10/2011 tarihli ve 28090 sayılı Çevre ve Şehircilik Şûrası Yönetmeliği'nin 6. maddesinde şûranın görevleri sıralanmaktadır. Buna göre Şûra "Bakanlıkça değerlendirilmek üzere, Bakanlık görev alanına giren konulara ilişkin olarak ve durum tespiti yaparak incelemeler yapmak, orta ve uzun vadeli stratejiler geliştirmek, uygulamadan kaynaklanan sorunları belirlemek ve buna ilişkin çözüm önerileri sunmak gibi çalışmaları" yürütmekle görevlidir. Aynı yönetmeliğin 11. Maddesi şûra toplantılarının dört yılda bir yapılmasının esas olduğunu, Bakanın gerekli gördüğü durumlarda şurayı olağanüstü toplantıya çağırabileceğini hükme bağlamıştır. Aradan

geçen 9 yılda Şûranın sadece bir kez 2017 yılında toplanmış olması, yönetmeliğin bu hükmünün uygulanmadığını göstermektedir.

Şehircilik Şûrası çalışmaları Aralık 2016'da gündemin, komisyon konularının ve üyelerin belirlenmesi ile başlamıştır. 27 Ocak 2017'de Şûra açılış töreni ve komisyon toplantılarının ilki gerçekleştirilmiştir. Şûra komisyonları Şubat, Mart ve Temmuz aylarında da toplanmış ve Eylül 2017'de raporlarını teslim etmiştir. Raporların hazırlanmasından sonra Ekim 2017'de Şûra çağırısı yapılmış ve Şûra üyelerine komisyon raporlar gönderilmiştir. Şehircilik Şûrası 8-9 Kasım 2017'de Şûra Genel Kurulu'nun toplanması ile sonuçlanmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017b; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017c).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının “Şehircilikte Yeni Vizyon” teması ile düzenlediği Şehircilik Şûrasının temel amacı, “Türkiye'nin yeni şehirleşme vizyonunu, gelişen ve değişen koşullar çerçevesinde katılımcı bir şekilde belirlemek” olarak ifade edilmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017a; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017c). 2017 Şehircilik Şûrası'nın çalışma konuları dört alt komisyonda belirlenmiştir;

- Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım
- Kentsel Dönüşüm
- Şehirleşme, Göç ve Uyum
- Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü

Komisyonlar, 100 farklı kurum ve kuruluştan 133 temsilcinin katılımıyla oluşturulmuş ve çalışmalarını 9 aylık sürede tamamlamıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017a; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017b). Şûra sonunda alınan kararlarla “sürdürülebilir, güvenli ve sağlıklı, yaşanabilir şehirlerin oluşturulması” amaçlanmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017a; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017c). Komisyon çalışmaları sonucunda yayınlanan sonuç bildirgesinde şehircilikte yeni vizyon insan odaklı, doğal kaynaklarını koruyan, tarihi ve kültürel varlıkları gözetken, dönüşüm fırsatını değerlendirerek şehirlerimizi afetlere hazır hale getiren, yenilikçi ve özgün, katılımcı, şeffaf ve çözüm odaklı ilkeler üzerine inşa edilmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2017e). Devam eden bölümde 2017 Şehircilik Şûrası komisyon raporları incelenerek raporlarda yer alan politika önerileri modern ve postmodern planlama yaklaşımları bağlamında analiz edilecektir.

4. 2017 ŞEHİRCİLİK ŞÛRASI KARARLARINDA MODERN ve POSTMODERN PLANLAMA YAKLAŞIMLARI

4.1. Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım Komisyonu

2017 Şehircilik Şûrası'nın ilk komisyonu olan "Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım Komisyonu", özgün ve kimlikli yerleşmeler inşa etmek için izlenmesi gereken planlama ve tasarım ilkelerini ekonomik, sosyal, kültürel ve ekolojik boyutlarla ele almıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d). Bu komisyonun amacı "şehirlerin yaşam ve mekân kalitesi yüksek, kimlikli ve yaşanabilir kılınması amacıyla insan odaklı, güvenli, yöresel mimari ve geleneksel değerlere uygun yaşam alanlarının oluşturulması yönünde kentsel tasarımı da içeren imar planlama sürecinin etkin hale getirilmesine yönelik tavsiye kararlarının üretilmesi" olarak belirlenmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c).

Türkiye'de yaşanan hızlı kentleşme sürecinin kent hayatını olumsuz etkilemesi sonucunda tarihi, kültürel ve doğal unsurların tahrip olduğu tespitini yapan komisyon, tüm bu etkiler sonucunda kent yaşamının sağlıklı, kalitesiz ve kimliksiz hale geldiğini vurgulamaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c). Bu olumsuz tablodan kurtulmak için doğal ve toplumsal çevreyi dikkate alan bir kentsel tasarım yaklaşımıyla zengin bir kültürel ve tarihsel birikimi olan ülkemizin geleneklerine ve kadim değerlerine uygun kimlikli şehirler inşa etmesi gereği vurgulanmaktadır.

Kimlik başlığı altında Şûra'nın belirlediği vizyon "geçmişini tekrar üreten, aynılaştıran çevreler yerine, yere özgü değerlerle beslenen kentsel kimliğe" geçiş olarak ifade edilmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d). Rapor aynılaştırma ile modern yaklaşımın özünü oluşturan seri üretim, tüketim ve küreselleşmeyi kastetmektedir. Kimlik başlığında ortaya koyulan vizyon belirli ilkeler ve değerler dikkate alınarak kimlikli şehirlerin inşa edilmesini amaçlamaktadır. Yaşanabilirlik, insan odaklılık, doğa odaklılık ve kapsayıcılık temel ilkeler olarak belirlenirken; toplumsal bellek, insan ölçeği ve yerin ruhu da temel değerler olarak listelenmiştir. Bu ilkeler ve değerler çok boyutlu ve çok bileşenli bir model ortaya koymaktadır. Bu ilke ve değerleri uygulanabilir hale getiren bileşen ise kentsel tasarım olarak belirlenmiştir. Kentin farklı toplumsal unsurları barındıran heterojen bir yapı olduğu ve yere özgü olmanın sonucu birden fazla kamu yararının varlığının tespit edilmesi, insan ölçeğinde ve yerin ruhunu yansıtan değerlere önem verilmesi ve kentsel tasarım vurgusu Şûra'nın postmodern bir planlama anlayışına doğru evrildiğini göstermektedir. Bu evrilen yaklaşım, KENTGES ve

KENTGES için önemli bir kaynak niteliğindeki 2009 Kentleşme Şûrası'nda yer alan önerilerin devamı niteliğinde değerlendirilebilir.

Planlama başlığı altında ise Şûra, “çok parçalı ve tüketim odaklılıktan, kaynak odaklı planlamaya geçiş” vizyonuyla doğal, kültürel ve beşeri değerlerin planlama sürecinde etkin kullanılmasını öngörmektedir. Bu çerçevede sürdürülebilirlik anlayışıyla doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunması ve bu sayede insan sermayesinin nitelik olarak geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmek için tavsiye edilen yöntem ise çoklu ve karmaşık hukuk sisteminden uzaklaşarak; daha az kademeli ve her kademede katılımın sağlandığı, eşgüdüm ve bütünlüğün bir çerçeve yasa ile oluşturulduğu bir modeldir. Önerilen bu model, postmodern planlamayı benimseyen bir anlayışı temsil etmektedir.

2017 Şehircilik Şûrası, tasarım başlığı altında da “nicelikten niteliğe, standartlardan kentsel kaliteye geçiş” vizyonunu benimsemiştir. Bu vizyon çerçevesinde kalite, üç alt başlıkta “yaşam kalitesi”, “mekan kalitesi” ve “değerler” olarak listelenmiş; kaliteye ulaşmak için özendirici, esnek, müzakereci, yenilikçi, özgün ve özendirici bir yöntemin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tüm bu ilkeler, postmodern anlayışın uzlaşmaya dayalı rasyonellik ilkesinin, her aşamada katılımın vazgeçilmez gerekliliğinin ve çoklu kamu yararı anlayışının Şûra kararlarına yansımalarını göstermektedir.

4.2. Kentsel Dönüşüm Komisyonu

Şûrada oluşturulan ikinci komisyon olan “Kentsel Dönüşüm Komisyonu” ise ülkemizde dönüşüm sürecinin “kentsel yenileme” olarak görülmediği tespitini yaparak, “sürecin amacına uygun olarak etkin, çok aktörlü, saydam, katılımcı, örgütlü, esnek, planlı ve yeni yönetim modellerine temellenen bir kentsel müdahale biçimi” olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d, s.138). Kentsel dönüşümde amaç sürecin finansal, mekânsal, yasal ve toplumsal boyutlarıyla bütüncül olarak ele alınmasını sağlayacak yeni yöntem, model ve yaklaşımların geliştirilmesidir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c). Ortaya çıkacak yeni yaklaşımla öncelikle afet riskli alanların yenilenmesini sağlamak, afetlere ve diğer kentsel risklere duyarlı ve dirençli kentler inşa etmek ve sonuçta kentsel yaşam kalitesini yükseltmek hedeflenmektedir.

Komisyon çalışmalarında ülkemiz topraklarının yüzde 96'sının afet riski ile karşı karşıya olmasının can ve mal güvenliği açısından ciddi risk oluşturduğu vurgulanmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,

2017c). Son dönemde hayata geçirilen “kentsel dönüşüm seferberliği” ile ciddi bir mesafe alındığı, ancak çalışmaların hızla devam etmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kentsel dönüşümü birçok aktörün işbirliğini gerektiren (yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, hak sahipleri ve özel sektör) katılımcı bir uygulama olarak gören komisyon, kentsel dönüşümü “uzun erimli, çok aktörlü, disiplinler arası çalışma gerektiren, kapsamlı ve uzmanlık gerektiren” bir süreç olarak tanımlamaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c).

Kentsel dönüşüm bağlamında ortaya çıkan ilke kararları kent kimliği, saydamlık, müzakere ve her aşamada doğrudan katılım gibi postmodern planlama yaklaşımı ilkelerine yer vermektedir. Kentsel dönüşüm mevzuatının düzenlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın denetleyici ve yönlendirici rolünün artması gerektiği, kurumlar arası koordinasyonun sağlanamamasının gecikmelere neden olması, kentsel dönüşümle ilgili yargı sürecinin uzaması, mekânsal düzenlemelerin sosyal projelerle desteklenmemesi gibi sorun tespitleri de postmodern bir anlayışa geçişin yansımaları olarak değerlendirilebilir. Uzlaşmacı rasyonellik aranarak kentsel dönüşüm sürecinin interaktif ve karşılıklı bir öğrenme süreci olarak değerlendirilmesi modern planlama anlayışından uzaklaşıp postmodern bir anlayışa doğru sürecin evrildiğini göstermektedir.

4.3. Şehirleşme, Göç ve Uyum Komisyonu

Şûra kapsamında oluşturulan diğer bir komisyon olan “Şehirleşme, Göç ve Uyum” Komisyonu, göç ve şehircilik arasındaki doğrudan ilişkiyi vurgulayarak Türkiye’deki iç ve dış göç hareketlerini tarihsel süreçte açıklamaktadır. Bu komisyonun amacı şehirlerimizde terör, göç ve diğer sebeplerle ortaya çıkan sosyomekânsal değişimleri irdeleyerek güvenli şehirler inşa edilmesi için gereken politika, strateji, planlama ve tasarım tedbirlerinin geliştirilmesini sağlamaktır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c). Komisyon gündemini kırdan kente iç göç hareketinin yanı sıra 2011 Suriye krizi ile yaşanan yoğun dış göç hareketi oluşturmaktadır. İç ve dış göç hareketlerinin uzun vadede şehir hayatına ciddi etkileri olduğu tespitinde bulunan komisyon özellikle konut, kentsel hizmetlere erişim, işgücüne katılım, sosyal uyum ve şehir güvenliği konularına yoğunlaşarak çözüm önerileri getirmeye odaklanmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c). Komisyonun alt gündem başlıkları ise yoğun göç alan veya veren şehirlerdeki sosyal, mekânsal, ekonomik değişimlere yönelik politikalar geliştirilmesi, şehir güvenliğinin sağlanması ve dezavantajlı gruplar başta olmak üzere toplumun her kesiminin şehir hayatına katılımı ve hizmetlerden faydalanmasının

sağlanmasıdır. Göçün ortaya çıkardığı tüm bu sorunlara getirilen çözüm önerilerinde ortaya çıkan kapsayıcı ve farklılıkları gözetici tutum postmodern bir yaklaşımın benimsendiği şekilde yorumlanabilir.

Göç sorununu “herkes için kent” bağlamında değerlendiren komisyon şehir güvenliği ve uyum için toplumun tüm kesimlerinin ve göç eden nüfusun kentsel hizmetlere ve kentin sunduğu imkânlarla adil ve eşit erişiminin sağlanması gerektiğini savunmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017c). Komisyonun önemli tespitlerinden birisi yerel ve ulusal ölçekte değerlendirilen göç olgusunun zamanla ulus-ötesi boyuta geldiği ve çok farklı alanlarda incelenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğidir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d). Geleceğin şehirlerinin mekânsal ve sosyolojik bağlamda göç olgusunu dikkate alması gerektiği tespiti de modern anlayışla göç olgusunun etkin şekilde yönetilemeyeceğinin anlaşılması şeklinde yorumlanabilir.

Özellikle son yıllarda yoğun göç hareketlerinin merkezi konumuna gelen Türkiye, milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Dünya ve Türkiye için önemli sorun başlıklarından birisi olan sığınmacıların-göçmenlerin durumu kapsamlı biçimde değerlendirilmesi gereken bir olgudur. Kent ve göç ilişkisi başlı başına bir araştırma konusu olduğundan, bu çalışma kapsamında bu konu detaylandırılmamıştır.

4.4. Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü Komisyonu

“Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü” Komisyonu ise Şûra’nın belirlediği “sürdürülebilir, güvenli ve sağlıklı, yaşanabilir şehirlerin oluşturulması” vizyonu çerçevesinde yerel yönetimlerle merkezi yönetim arasında etkin işbirliği ile küresel ölçekte yerel ölçek arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d, s. 336). Komisyonun amacı planlama sürecinde ve yerel hizmet sunumunda ortaya çıkan aksaklıkları tespit ederek özellikle büyükşehirlerde şehircilik uygulamalarının daha verimli yürütülebilmesi ve yerel yönetimlerin daha etkin hizmet sunabilmesi için öneriler getirmektir. Komisyon ayrıca üst ölçekli planlamada yerelle eşgüdümün sağlanması, büyükşehirlerde planlama ve uygulamada kentsel-kırsal alan bütünleşmesinin sağlanması, kırsalda koruma-kullanma dengesinin gözetilmesiyle kendine yeterlilik ve sürdürülebilirliğin sağlanması gibi hedefler de belirlemiştir. Mekansal olarak yerel özgünlüklerin dikkate alınması gerektiği tespiti ile planlamada katılımçılık ve bilgi üretimi vurgusu postmodern anlayışın yerel yönetimler bağlamında da önemsendiğini göstermektedir. Yabancı nüfustaki artış, konut

satışlarındaki değişim ve çeşitlilik ise mekansal ve sosyolojik olarak değişimin etkilerinin diğer boyutları olarak ifade edilmektedir.

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Şehircilik alanında ortaya çıkan gelişmelerin, değişimlerin ve beklentilerin ele alındığı 2017 Şehircilik Şûrası, şehirlerimizin geleceğinin şekillendirilmesinde bir yol haritası olarak değerlendirilebilir. Ana teması “Şehircilikte Yeni Vizyon” olan Şûra, Türkiye’nin yeni şehircilik vizyonunu, gelişen ve değişen şartları dikkate alarak tüm ilgili tarafların katılımıyla belirlemeyi amaçlamıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d). 2017 Şehircilik Şûrası, 4 ayrı komisyon halinde çalışmalarını tamamlamış ve Türkiye’nin yeni şehircilik vizyonunun ortaya koymuştur. Ortaya çıkan yeni vizyon ve şûra komisyon kararları incelendiğinde her bir komisyonun sorun tespitleri ve tavsiye kararlarının modern planlama yaklaşımından uzaklaşıp, postmodern planlama yaklaşımına doğru bir geçişi temsil ettiği görülmektedir.

İlk komisyon olan “Şehirlerimizde Kimlik, Planlama ve Tasarım Komisyonu”, özgün ve kimlikli yerleşmeler inşa etmek için izlenmesi gereken planlama ve tasarım ilkelerini ekonomik, sosyal, kültürel ve ekolojik boyutlarla ele almaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017d). Bu komisyonun “kimlik” alt başlığında yaptığı tespitlerden ilki kentin farklı toplumsal unsurları barındıran heterojen bir yapı olduğudur. Komisyon ayrıca farklılık ve çeşitliliğin bir sonucu olarak kent hayatında birden fazla kamu yararının var olduğu tespitini yapmaktadır. Kimlik alt başlığında son olarak insan ölçeğinde ve yerin ruhunu yansıtan değerlere önem verilmesi vurgusu, Şûra’nın postmodern bir planlama anlayışını benimsediğini göstermektedir. Planlama alt başlığında ise çoklu ve karmaşık hukuk sisteminden uzaklaşıp; daha az kademeli, katılımın önemsendiği, eşgüdüm ve bütünlüğün sağlandığı yeni bir yasal düzen önerilmektedir. Önerilen bu model, postmodern planlamayı benimseyen bir anlayışı temsil etmektedir. Tüm bu ilkeler, postmodern anlayışın uzlaşmaya dayalı rasyonellik ilkesinin, her aşamada katılımın vazgeçilmez gerekliliğinin ve çoklu kamu yararı anlayışının Şûra kararlarına yansıdığını göstermektedir. Son olarak tasarım alt başlığında nicelikten ziyade nitelik vurgusu yapılarak yaşam ve mekân kalitesinin artırılması, değerlere önem verilmesi vurgusu yapılmaktadır. Kentsel kaliteyi artırmak için postmodernizmin özünde olan özendirici, esnek, müzakereci, yenilikçi ve özgün bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği belirtilmektedir. Tasarım başlığında sıralanan bu ilkeler, postmodern anlayışın uzlaşmaya dayalı rasyonellik ilkesinin, her aşamada katılımın

vazgeçilmez gerekliliğinin ve çoklu kamu yararı anlayışının Şûra kararlarına yansıdığını göstermektedir.

Türkiye’deki kentsel dönüşüm sürecinin “kentsel yenileme” olarak görülmediği tespitini yapan “Kentsel Dönüşüm Komisyonu” ise, postmodern bir yaklaşımla kentsel dönüşüm sürecinin “etkin, çok aktörlü, saydam, katılımcı, örgütlü, esnek, planlı” bir müdahale biçimi olarak algılanması gerektiğini savunmaktadır. Kentsel dönüşüm sürecinde denetleme ve yönlendirmenin önemini vurgulayan Şura ayrıca eşgüdümün artırılarak dönüşüm sürecinin hızlanması, yargı süreçlerindeki aksaklık ve gecikmelerin giderilmesi ve dönüşümün sadece mekânsal boyutuyla sınırlı kalmayıp sosyal projeleri de barındırması gerektiğini ifade etmektedir. Kentsel dönüşüm kapsamında Şura’nın yaptığı değerlendirmeler kent kimliği, saydamlık, müzakere, eşgüdüm ve katılımı önceleyerek postmodern bir yaklaşım sergilemektedir.

Göçün şehirler üzerindeki ciddi ve kalıcı etkilerine değinen “Şehirleşme, Göç ve Uyum” Komisyonu, şehirlerin geleceğini etkileme potansiyeli yüksek olan iç ve dış göç hareketlerinin mekânsal ve toplumsal boyutlarıyla önemsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Göçün şehir hayatına etkisini konut, kentsel hizmetlere adil ve eşit erişim, işgücüne katılım, sosyal uyum, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere şehir hayatına katılım ve şehir güvenliği gibi başlıklarda değerlendiren komisyonun çok boyutlu, farklılıkları gözetici ve kapsamlı yaklaşımı postmodern anlayışla örtüşmektedir.

Yerel yönetimlerde ortaya çıkan değişimin şehirlere etkisini inceleyen “Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü” Komisyonu ise merkez-yerel arasında etkin işbirliği ve sorumluluk paylaşımını, etkin hizmet üretimini, farklılıklara değer vermeyi ve katılımcılığı vurgulamaktadır. Şûranın vizyonu çerçevesinde komisyonun bu vurguları ve öncelikleri yerel ölçekte de postmodern anlayışın hâkim kılınmak istendiğini göstermektedir.

2017 Şehircilik Şûrası Komisyon Raporları incelendiğinde şehircilik konusunda karşılaşılan sorunların teorik bağlamda modern planlama yaklaşımının bir yansıması olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Modern planlamanın temel unsurları olan tekdüze ve benzer şehirler, merkezi planlama anlayışı, tek rasyonellik ve tek kamu yararı anlayışı, sınırlı ve dolaylı katılım gibi unsurlar şehir hayatında karşılığını kaybetmektedir. Şûra komisyon raporlarında ön plana çıkan öneriler ve tavsiye kararlarında ise postmodern bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Komisyon raporlarının önerileri postmodern planlamanın

ilkeleri olan planlama sürecine her aşamada tabandan tavana doğrudan katılım, rasyonelliğin ve kamu yararının çeşitliliği, planlamanın interaktif ve çok taraflı bir süreç olarak görülmesi gibi unsurları barındırmaktadır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu çalışma Şehircilik Şûraları ile ortaya konulan politika hedeflerinin ne ölçüde gerçekleştiğini araştırmayı hedeflememiştir. Bu çalışmada 2017 Şehircilik Şûrası sonucunda ortaya çıkan tavsiye kararları “teorik çerçevede” modern ve post-modern yaklaşım bağlamında incelenmiştir. Güncelliğini ve geçerliliğini yitirdiği söylenebilecek postmodern planlama yaklaşımı bağlamında bir kurgunun ortaya çıkmasının en temel sebebi Türkiye’deki planlama anlayışının dünyadaki güncel kent planlama kuramlarıyla ortaya konulan yeni yaklaşımlarla (örneğin agonistik çoğulculuk (Mouffe, 2015), uyumsuzluk (Ranciere, 2005), toplumdaki güç ilişkilerine odaklanan Foucauldian analizler (Flyvbjerg, 1998; Fainstein, 2000)) açıklanamayacak nitelikte olmasıdır. Başka bir ifadeyle 2017 Şehircilik Şûrası güncel kuramlardan ziyade postmodern bir yaklaşımla daha uyumlu bir söylemle kentleşmeyi anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Bu nedenle modern ve postmodern yaklaşım bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmuştur.

Sonuç olarak teorik çerçeve ile sınırlı olan bu çalışmanın bulguları kentleşme pratikleri ile farklılık gösterebilir ve göstermektedir de. Danışma Kurulu niteliğindeki Şehircilik Şûralarında alınan kararların bağlayıcılığının olmaması ve politika yapıcılar için “tavsiye” niteliğinin ötesine geçememesi, Şûralarda ortaya çıkan politika önerilerinin hayata geçmesini zorlaştırıcı niteliktedir. Türkiye kentleşmesinde halen yaşadığımız sorunlar göz önünde bulundurulduğunda Şûra kararlarının politika yapım süreçleri ve kentleşme pratikleri açısından dikkate alınmadığı, Şûranın Türkiye’deki kentleşme sürecini yönlendirici bir kurul haline gelememiş olduğu görülmektedir. Şehircilik Şûralarında alınan kararlar söylemin ötesine geçememiş ve uygulamaya konulmamıştır. 2017 Şehircilik Şûrası postmodernist bakış açısından özgün yaklaşımlar sunmuş olsa da, tek başına Şûra kararlarını inceleyerek Türkiye’deki kentleşme sürecini analiz etmek ve kentleşme pratiklerini anlamak mümkün olmayacaktır. Kaldı ki bu çalışmanın da böyle bir iddiası ve hedefi yoktur. Kentleşme pratiklerini doğru analiz edebilmek için kent yönetimindeki çelişki ve çatışmalar derinlemesine analiz edilmeli, süreci şekillendiren siyasal dinamikler ve toplumsal tepkiler kapsamlı şekilde ortaya konulmalıdır. 2017 Şehircilik Şûrası’nın amaçladığı şekilde “sürdürülebilir, güvenli ve sağlıklı, yaşanabilir şehirlerin oluşturulması” için gerekli olan değişimin teorik bağlam ve

resmi söylemin ötesine geçerek pratikte de şehir hayatında karşılık bulması gerekir.

KAYNAKÇA

- Aslan, S. ve Yılmaz, A. (2001). “Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm”. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(2): 93-108.
- Bauman, Z. (2003). Modernlik ve Müphemlik, Çev.: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı. (2009a). “Kentleşme Şûrası 2009 Genel Kurul Kitabı”, http://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/eduardosya/genel_kurul_kitabi.pdf, 18.08.2019.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı. (2009b). “Kentleşme Şûrası 2009 Komisyon Raporları”, http://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/eduardosya/komisyon_raporlari.pdf, 18.08.2019.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı. (2009c). “Kentleşme Şûrası 2009 Sonuç Bildirgesi”, http://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/eduardosya/7-5-09_kentlesme_surasi_sonuc_bildirgesi.pdf, 18.08.2019.
- Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (KENTGES) 2010-2023. (2010). T.C. Resmi Gazete (27749, 4 Kasım 2010).
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017a). “Şehircilik Şûrası Bilgilendirme Kitapçığı”, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/sehirciliksurasi/eduardosya/Kitapcik.pdf>, 25.08.2019.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017b). “Şehircilik Şûrası Genel Kurul Çalışmaları”, <http://webdosya.csb.gov.tr/db/sehirciliksurasi/icerikler/genelkurul-cal-smalar-son-20180226141039.pdf>, 25.08.2019.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017c). “Şehircilik Şûrası Komisyonları Çalışma Kılavuzu”, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/sehirciliksurasi/eduardosya/1.pdf>, 25.08.2019.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017d). “Şehircilik Şûrası Komisyon Raporları”,

- <https://webdosya.csb.gov.tr/db/sehirciliksurasi/editedosya/Sura2017komisyon%20raporu.pdf>, 25.08.2019.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017e). “Şehircilik Şûrası Sonuç Bildirgesi”,
<http://webdosya.csb.gov.tr/db/sehirciliksurasi/icerikler/n-ha--sonuc-b-ld-rges--20180226120835.pdf>, 25.08.2019.
- Fainstein, S. S. (2000). “New Directions in Planning Theory”. *Urban Affairs Review*, 35 (4): 451-478.
- Flyvbjerg, B. (1998). *Rationality and Power: Democracy in Practice*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu: Kültürel Değişimin Kökenleri*, Çev. Savran, S., Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Işık, O. (1993). “Modernizm Kenti/Postmodernizm Kenti”. *Birikim Dergisi*, 53: 41-50.
- Karakurt, Ö. G. E. (2006). “Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0 (26): 1-25.
- Kızılcılık, S. (1994). “Postmodernizm: Modernlik Projesine Bir Başkaldırı”. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 30: 86-96.
- Leontidou, L. (1993). “Postmodernizm and the City: Mediterranean Version”, *Urban Studies*, 30 (6), 949-965.
- Lyotard, J.F. (1990). *Postmodern Durum*, Ara Yayıncılık, İstanbul.
- Mouffe, C. (2015). *Dünyayı Politik Düşünmek Agonistik Siyaset*, Çev. Murat Buzluolcay, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Rancière, J. (2005). *Uyuşmazlık*, Çev. Hakkı Hünler, Ara-lık Yayınları, İzmir.
- Sandercock, L. (1998). *Towards Cosmopolis: Planning for Multicultural Cities*, John Wiley & Sons, Sussex.
- Sarıbay, A.Y. (1996). *Kent: Modernleşme ile Postmodernleşme Arasındaki Köprü*, Yıldırım, F.B., (ed.), *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, VALD, İstanbul.

- Soja, E. W. (1995). Postmodern Urbanization: The Six Restructurings of Los Angeles. Postmodern Cities and Spaces, ed. Watson, S ve Gibson, K., Bölüm 9. s. 125-138, Wiley-Blackwell, New Jersey.
- Şengül, T. (2012). Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme, Kentsel Planlama Kuramları, Derleyen Ersoy, M. Bölüm 3, s. 59-114, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Tekeli, İ. (1992). Postmodernizm Tartışmaları Üzerine Düşünceler. Kimlik, Sınırsallık, Mekan Sempozyumu, (s. 95-112), ODTÜ, Ankara.
- Tekeli, İ. (2009). Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.